

איור: ירמי פינקוס

דשנות במדע

הקנאים לרוב הרישן שמים בו כל חומר אורגני, והגדרה הזאת כוללת לא רק בשר, אלא גם גלגל בעלי חיים, וגם כאן יש ויבות: האם כל גלגל של כל בעל חיים או רק פרש של אכילי עשב, שלא לרוב על הבה המצוננת של המשליכים בקומפוסטר – איז מתנצל מראש – גם את גלגליהם הם. לצורך העניין אפשר לאפשר לקורא להם וסיומקוריקים, וכיוון שאני סולד מכל קיצוניות, בסדרם לא תבוא ארמה, בננות ופניצ'ים. הקומפוסטר שלי ואני, די לנו בקליפור של מלפפונים של תפוחי אדמה, בננות ופניצ'ים. שאריות של אורחה, פליט צלחות ופסולת סיריזם.

יש עוד סוגיות והלכות: יש מהרדין שמוגפסים לקומפוסט שלהם תולעים מיוחדות שמפוקות את האשפה, ויש ססירים שסומכים על הקב"ה, שדגנו אל הקומפוסטר ורקים שישילו ביצים שמהן תבקענה ריימות, וימשיך אליו כל מיני שלשולים ורמשים, וכו', כשאני מרעב את תבלת הקומפוסט שלי, אני מגילה בו כל מיני יצורים מן הסוג המסורף, החוזל, הרדוש, הרדוש, שגנבים מאר מהכרדה שיערכו לפניהם. ואיני מתרגש מכך שענן של זבובים מתרומם מולי כשאני פותח את המכסה – סימן שהקומפוסטר שלי עובד, והלב מתרחב בדרך השקטה, וקומפוסטר אף משפיע על בעלי החיה מבוזנה נפשית. מעבר לתחושת הישתדלות הנעימה למעגלי הטבע ולחלל כותרי, הוא גורם מופיעויות חרידניות לא מוזיקות. אחד מהרדיי מקבץ גרבות אשפה גם בבתי שכנים החברים, כי הקומפוסטר שלי, כל הוא אמר, "רעה". יש גם מהירות על המתרחש במעמקי הכלי החביב, שמזכירות שיחת הורים על גרעפצם של עולליותם, אשר לי, כבר כמה פעמים תפסתי את עצמי חוסר מפי ממש, משאיר בצלחת את מיטב הנתחיים, כדי שלקומפוסטר שלי יהיו יותר שייריים. כמה זה כשאתהבים.

הידושים ודשונים

עתה אשוב אל כותרתה של הרישימה הזאת, אל שתי המילים החדשות "מדישי" ו"דשנות". כאמור, אבל הם הידושי והקומפיה ללשון העברית, מוזקץ האחרון ממש. הם נגזרים מהשורש "דש", שבת"ד מתאר גם אשפה שמוזגת האפר של הקורבנות בבית המקדש, זאת ההזדמנות לצייז מנהג נוסף של הקומפוסטאים, לשפול למרש של אפר מן התנור, כך שיש כאן סמירה של מעגל הרוי, אם משהו מעניין גם בזה. אם כך ואם כך, לחובבי הקומפוסט המרשו והישיבת הם חודשים לשוניים משמחים מאד, כי בדרך כלל קל לרבר קשה לעשות, ואילו כאן החפץ, הרבה יותר קל לחכין ורשנות בממשן מלבטא את המילים רשונות ומרשו. הלואי שכך יהיה גם בתחומים נוספים בישראל. אני, מצדי, לא בטוח שאני "דשנות", בודאי לא כאשר הקומפוסטר שומע, אבל יש לי כבר כמה רעיונות – ארד ומתי להשתמש במילה הזאת ובאילו נסיבות בריית.

אפרופו זבל

הטור הזה, על אף הפרוץ החוק, לא היה משל פוליטי. אי חכרתי. הוא מספר רק מה שכתבתי בו – על יחסי עם המדישי שלי ועל הדשנות שבו. עם זאת, קשה להימנע מהבעת צער על כך שבתחומים אחרים, שגם בהם אנו מנסים לחור מקום אחד כל מיני זבל, אשפה, פסולת, לכלוך ושינופת – אנתנו גם נשארים עם כל מיני זבל, אשפה, פסולת, לכלוך ושינופת, את המטורפות שמתקיימת בקומפוסטר – שעושה מכל זה חומר מוצילי, פורה ומפורה, ירתי נועים – אנו מצלילים לשחור במקומות אחרים, בהם היא מוציאה לא פחות. ■

הכתרת הלא ברורה של העמוד הזה היא פרי חיבורים של שני הידושים של האקדמיה ללשון העברית. תרגומה לפרטית בת זמננו הוא "קומפוסט בקומפוסטר", והיא מוכיחה שגם כתיב מלא לא פותר את בעיות ההגייה של השפה הלא נורמלית שלנו. לפעמים אין בריחה – צריך לזקק. או הנה תיקור: דשנות פפולש. עכשיו נשאר רק לבטא, ומתברר שגם זו בעיה, וכל קורא יצטרך להתמדרר איתה בכוחות עצמו.

אשר לי, ברצוני להתוודות כאן סוקסוף על יחסי עם המדישי שלי ועל הקומפוסט שהוא מייצר. ברבים אחריי, גם אני מקפיד על השליכת בקבוקים וריקים, סוללות משומשות, אריות קושיו, ספירים משעממים ועריותים ישנים למכלי האיסוף המתאימים, אבל הקומפוסטר נעלה על כל אלה, בהיותו כלי קסמים. אנה משלך אליו פסלת מאסה מן השולחו ומן הכרו ומן המקור והמחורה והפה, ואחריו זקוקים פוקוס שנמשך כמה חודשים. הוא נתון לך קומפוסט ירתי ומשובת. כל זה קורה בלי צעודה – רק ערובת קל פעם בכמה מים – בלי חשמל, בלי דלק, בלי מכונת, בלי פליטת מזהמים וכלי בוזו משאגים. נס פך הובל ממש, ועוד נס יש כאן – כל תולעים תולכים למרשו והמדישו איננו מלא. פלאי פלאים.

מדעני ואנוי

מבחינה סביבתית, הקומפוסטר משתלב בגינה שלי – גינת פרא, לא מולקוקת, חסכונית במים, מושפעת בכוחי בר מקומים – באופן טבעי מאוד. אני אף רואה בו את נתיבי שלי בגינה הזאת. אבל כיוון שיש לי נטייה לפתח קשרים עם תפצים דוממים, אני מתייחס אליו גם כאיל יצור מחמד, וכו', בעצם, הוא אף לא דומם של ממש. יש לו תכונות של בעל חיים: קרובי זעים ורחמים. הוא מתחמם ומתקרר, הוא זקוק למצוץ ולפעמים גם למצת מים, הוא מקיים סוג של חילוף חומרים ומנהל יחסי איתי ועם הסביבה. לדעתי, יש לו גם סוג של תודעה, ואת הסיבה שאני ממשיך לומר קומפוסט וקומפוסטר, כי אם אגיד רשונות ומדישו, הוא לא יבין שאני פונה אליו.

על אף כל זאת, ואף שיש לו מעמד חשוב בחיי, טרם כתבתי עליו דבר. תמיד יש נושאים חשובים יותר, וגם כאשר אני כותב כאן על הנעשה כמעל ובגינה, אני שוב ומתאר לכללבים ורוייעה והנעה והאקו של מיני יקפות וחצבים, ואלה רחיים את הקומפוסטר הצנוע שלי לקדן וויית, שלא לרבר על נושאים ברומי של עולמנו החברתי והפוליטי, אבל אם כבר הוכרתי את זה, אחורר אל האשפה הפשוטית שלי.

ובכן, את הקומפוסטר שלי רכשתי לפני כמה שנים, הצבתי אותו בגינה והתחלתי להתעניין, לחקור ולרדוש – מה עושים? די מזה הבנתי: שפיום בואו נעשה פח הובל הדיגי שלי יבש קהל אבל השליכת הפסולת האורגנית בקומפוסטר היא תיאור לא מספק ואף פשטני של המצב החדש. גם בתחום הזה יש מאמנים וחילונים, קיצוניים ומתונים, רפורמים ואורתודוקסים, שמרנים ופראצי דרד. כמו שכל הידורים חוגגים סדר פסח, כל הקומפוסטאים משלילים בקומפוסטר את שאריות הטר, הצלחות, הקערה והספל. אך כמו שהידושים חוגגים פת פסח בגוונים שונים ומשונים, גם פה יש מסורות שונות, חילוקי דעות, וכמקובל במקומותינו – רמת שונות של בתי, תולל הסתייגות.

ולא רק זה. כמו שעושות שונות חלוקות ביניהן בענייני חמץ, כך גם בקומפוסט. יש קומפוסטאים לייט – כמנוי, למשל – שמועדים מלמנו שייריים של בשר, שלא יצרו עליו כלבים וחתולים. אבל